

EWA J. JEZIEWSKA OSU

Wrocław

„Życie dla Pana” — zasadą postępowania odkupionych przez Jezusa Chrystusa.

Refleksje nad Pawłowym tekstem 2 Kor 5,15

A właśnie za wszystkich umarł Chrystus, po to, aby ci, co żyją, już nie żyli dla siebie, lecz dla Tego, który za nich umarł i zmartwychwstał.

(2 Kor 5,15)

Powyższe zdanie wyjęte jest z dłuższej wypowiedzi Apostoła, zawartej w Drugim Liście do Koryntian (15,11–21), która dotyczy jego apostołskiej działalności. Prawdopodobnie w odpowiedzi na zarzuty przeciwników Paweł określa swoją postawę wobec Boga i ludzi, deklaruje swoją gorliwość w sprawach Bożych („jeśli bowiem odchodzimy od zmysłów — to ze względu na Boga”, w. 13a) i swoje oddanie się innym („jeżeli przytomni jesteśmy — to ze względu na was”, w. 13b). Równocześnie wyraźnie określił, co jest motorem jego działania, czym czuje się „przynaglony” do pracy apostołskiej — jest to miłość Chrystusa¹. Trudno powiedzieć, co Paweł miał na uwadze pisząc w w. 14a o „miłości Chrystusa”. Może myślał o miłości, jaką Chrystus okazał ludziom poprzez swój zbawczy czyn (w. 14b), a może raczej o miłości, jaką sam żywił ku Chrystusowi i poprzez którą wyrażał Zbawicielowi swą wdzięczność, mającą być odpowiedzią Panu za Jego miłość. Wiersz 15 zdaje się być zdaniem wtrąconym do wywodów Apostoła, dygresją na temat odkupienia, dokonanego na krzyżu przez Chrystusa², sformułowaniem, poprzez które Paweł w 2 Kor 5,15 określa zasadę życia dla wszystkich odkupionych.

¹ Por. K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, Tyniec 1994, s. 241.

² Por. A. Jankowski, *Zarys pneumatologii Nowego Testamentu*, Kraków 1982, s. 53.

1. Chrześcijanie — umarli i żyjący z Chrystusem

Interesujący nas tekst zaczyna się od słów „a właśnie” (καί), co wskazuje, iż jest on wyraźnym nawiązaniem do poprzedniego wiersza. Tym nawiązaniem jest powtórzone z w. 14 zdanie „za wszystkich umarł Chrystus”

Określenie „za wszystkich” (ὕπερ πάντων czy ὑπερ αὐτῶν) jest tzw. Pawłową formułą-hyper, występującą najczęściej jako zwrot ὑπερ ἡμῶν (por. np. Rz 5,6.8; 14,8; 1 Kor 8,11)³ Ma ona sens zarówno „za nas”, „w zastępstwie (kogoś, nas, wszystkich)”, jak i „dla nas”, „na korzyść (kogoś, nas, wszystkich)”⁴. Występujący więc w w. 14 i 15 zwrot ὑπερ πάντων — wraz ze wzmianką o śmierci Chrystusa — podkreśla uniwersalizm odkupienia, stwierdza mianowicie, że zbawcza śmierć Chrystusa miała charakter zadośćuczynienia i była poniesiona przez Niego „za wszystkich” — ὑπερ πάντων, bez różnicy ras, narodowości, płci, wiary⁵. Chrystus umarł w zastępstwie wielu, dla ich dobra.

Jednak w w. 14 i 15 mamy różne wnioski wynikające ze stwierdzenia o zbawczej męce Chrystusa „za wszystkich” Wiersz 14 mówi bowiem „skoro Jeden umarł za wszystkich, to wszyscy pomarli”, czyli konsekwencją zastępczej śmierci Chrystusa jest objęcie tą śmiercią wszystkich, „zanurzenie” ich w śmierci Chrystusa. Natomiast w w. 15 czytamy: „za wszystkich umarł Chrystus po to, aby ci, co żyją nie dla siebie żyli, ale dla Tego [...]” Nadto w. 14 mówi o umarłych, a w. 15 nazywa ich οἱ ζῶντες (ci, co żyją). Można zatem przypuszczać, że w. 14 i 15 nie mówią o śmierci w sensie fizycznym, ani o życiu w sensie biologicznym. Nie można być umarłym fizycznie i równocześnie żywym. Omawiany tekst ma więc na uwadze śmierć jako uzdolnienie do nowego życia, jako duchową przemianę odkupionych⁶. Paweł obrazuje tę przemianę metaforą umierania i zmartwychwstania z Chrystusem, czy współumierania i współzmartwychwstania z Chrystusem.

Początkiem tej przemiany jest moment chrztu. W Rz 6, myśląc o chrzcie, Paweł mówi do wiernych, że umarli razem z Chrystusem — grzechowi, a żyją dla Boga w Chrystusie Jezusie (w. 11), zaś w Kol 3 — że umarli,

³ Por. H. Zimmermann, *Neutestamentliche Methodenlehre*, Leipzig 1967, s. 171; L. Goppelt, *Theologie des Neuen Testaments*, 2 Teil, Göttingen 1976, s. 420; H. Langkammer, *Wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu*, Wrocław 1979, s. 64–69; tenże, *Ekspiacyjna śmierć Jezusa w najstarszych formułach wiary*, SSHT 9(1976) s. 19–30.

⁴ Por. K. Romaniuk, *Zbawienie grzesznej ludzkości dziełem miłosierdzia Bożego*, w: *Drogi zbawienia. Od Biblii do Soboru*, red. B. Przybylski, Poznań 1970, s. 97–102.

⁵ Por. K. Romaniuk, *Czynny udział Chrystusa w zbawczej inicjatywie Ojca*, w: *Drogi zbawienia*, s. 159–160.

⁶ Por. C.K. Barrett, *The Second Epistle to the Corinthians* (HNTCom), New York 1973, s. 169.

ale powstał z martwych razem z Chrystusem (w. 1–3), że zwlekli z siebie dawnego człowieka, a przyoblekli nowego, który wciąż się odnawia (w. 9–10), że ci, którzy zostali ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekli się w Chrystusa (Ga 3,27). Zatem przemiana podczas chrztu, będąc przejściem ze śmierci duchowej do życia łaski, możliwa jest dla wierzącego dzięki ofercie Jezusa Chrystusa i jest tak istotną (ontyczną) przemianą, że może być nazwana „przyobleczeniem się w Chrystusa”⁷

Jak wynika z Kol 3,9–10 nowa jakość duchowa, osiągnięta na chrzcie, a zobrazowana przez Pawłową metaforę zwleczenia starego, a przyobleczenia nowego człowieka — nie jest ostateczna, wymaga bowiem ciągłego odnawiania się wierzącego. Na taką konieczność wskazuje Apostoł w tekście 2 Kor 3,18, który jest umieszczony w kontekście obrony urzędu apostołskiego (2 Kor 3–4). Tekst, nawiązując do wydarzenia z historii Izraela (Wj 34,10–25), ukazuje nieustanny proces przemiany natury wierzącego, dokonujący się poprzez „wpatrywanie się w jasność Pana” To „wpatrywanie się” — na modlitwie, przy czytaniu Pisma — jest sposobem kształtowania wierzącego na wzór Chrystusa, przemieniania głębi struktury człowieka wierzącego. Użyty w 2 Kor 3,18 czasownik μεταμορφόομαι (jestem przemieniany, przekształcany) zawiera w sobie echo Jezusowego wołania o nawrócenie, zmianę stylu życia, wołania czekającego na odpowiedź ze strony tych, do których zostało skierowane. „Wpatrywanie się” w Pana, pogłębianie życia z Panem i dla Pana, musi zatem uzewnętrzniać się w postawie i czynach człowieka, musi jakoś „odbijać” otrzymane wartości⁸. Opierając się na 2 Kor 4,10–12 można powiedzieć, że chrześcijanin przemienia się podczas całego życia doczesnego, ciągle umiera dla grzechu, a zmartwychwstaje dla Boga, dla życia łaską. U podstaw tej ontycznej przemiany leży ścisła więź wierzącego z Chrystusem, a jak ścisłe jest owo „życie z Nim” i „dla Niego” świadczy tekst 2 Kor 4,10, który zmagania życiowe (θλίψεις) nazywa „koniem Jezusa”, a życie łaski — „życiem Jezusa” Jak wynika z 2 Kor 5,15, to właśnie życie z Chrystusem, to zorientowanie „na Pana”, było szczególnym celem zbawczej męki Jezusa Chrystusa.

2. Chrześcijanie żyjący „dla Pana”

Życie „dla kogoś” można nazwać proegzystencją (łac. *exsisto*, *-ere* — istnieć, *proexsisto*, *-ere* — istnieć dla kogoś, dla czegoś). Termin „proegzy-

⁷ Por. A. Oepke, *δύω*, TWNT II, s. 319–321.

⁸ Por. E.J. Jezierska, „*Żyjemy dla Pana [.] umieramy dla Pana*” (Rz 14,8). *Proegzystencja chrystocentryczna chrześcijan w myśli Pawłowej*, Wrocław 1993, s. 70–77.

stencja” został zastosowany w tekstach teologicznych w 60. latach XX w. i dobrze oddaje myśl o ukierunkowaniu czyjegoś życia „na kogoś, na coś” Nie jest to termin biblijny, ma jednak odpowiednik w kategorii pojęć biblijnych. Czasownik προορίζω zawiera częściowo treść pojęcia „proegzystencja” — ma sens uprzedniego wyznaczenia (przeznaczenia) kogoś do jakiegoś zadania (do czegoś). W zastosowaniu do wiernych termin „proegzystencja” trafnie oddaje myśl o ukierunkowaniu życia chrześcijan „na Pana”, jak czytamy w 2 Kor 5,15: „za wszystkich umarł Chrystus, aby ci, co żyją, już nie żyli dla siebie, lecz dla Tego, który za nich umarł i zmartwychwstał”

Tekst 2 Kor 5,15 mówi oczywiście o wiernych, tych „co żyją”, a więc mają łaskę. Oni to, „żyjący” dzięki śmierci Chrystusa, odrodzeni przez chrzest, mają odtąd żyć dla Tego, dzięki któremu to życie otrzymali. 2 Kor 5,15 podaje wiernym tę zasadę życia, wyprowadzając ją wprost z faktu zadośćuczynnej śmierci Chrystusa: „umarł (za nas) [...] po to, aby [...]”

To życie „dla Pana” jest jednym z wymienianych przez Pawła skutków czynu zbawczego Chrystusa. W swoich Listach Paweł wymienia różne skutki ofiary Chrystusa, np. usprawiedliwienie przed Bogiem (Rz 4,25), sprawiedliwość odkupionych (czyli ich świętość przed Bogiem — 2 Kor 5,21), wyzwolenie spod Prawa (Ga 3,12), także władztwo Chrystusa nad odkupionymi (por. Rz 14,9: „po to Chrystus umarł i powrócił do życia, by zapanować tak nad umarłymi, jak i nad żyjącymi”). Można zauważyć, że chociaż 2 Kor 5,15 mówi tylko o postawie odkupionych w stosunku do Odkupiciela („życie dla Pana”), to jednak nazywając ich ζῶντες (żyjący) zakłada, iż pojednani są oni z Bogiem, obdarzeni życiem Bożym — a więc sprawiedliwi. Chrystus natomiast — nazwany Tym, „który umarł i zmartwychwstał” — przedstawiany jest jako Pan, do którego należą odkupieni przez Niego wierzący (por. 1 Kor 3,23)⁹ Chrześcijanie są Jego własnością dzięki ofierze, jaką złożył (zwanej Nowym Przymierzem) — podobnie jak w Starym Testamencie Izrael, który dzięki przymierzu na Synaju stał się własnością Jahwe, przestał należeć do siebie¹⁰

I podobnie jak w Starym Testamencie przymierze Boga z ludem wybranym sprawiło, że Jahwe stał się Bogiem Izraela, a Izrael — Jego ludem, tak ofiara Jezusa Chrystusa spowodowała zmianę w egzystencji wierzących; wytworzyła nową sytuację, pozwalającą zmienić ukierunkowanie życia z ześrodkowania na siebie, na skierowane ku Panu¹¹ („Chrystus umarł i zmar-

⁹ Por. H. Schlier, *Das Ende der Zeit*, Freiburg 1971, s. 227; K. Romaniuk, *Soteriologia św. Pawła*, Warszawa 1983, s. 76–77.

¹⁰ Por. K. Romaniuk, *List do Rzymian* (PNT VI 1), Poznań 1978, s. 263.

¹¹ Por. Barrett, *The Second Epistle to the Corinthians*, s. 169.

twychwstał po to, aby [. . .] żyli nie dla siebie, lecz dla Tego, który za nich umarł i zmartwychwstał”). Dzięki zadośćuczynnej śmierci Jezusa, śmierci ὑπὲρ ἡμῶν, i dzięki Jego zmartwychwstaniu, chrześcijanie mogą odwzajemnić się całkowitym oddaniem Temu, który „za nich” i „dla nich” wydał się na śmierć. Wyrazem tego odwzajemnienia się Panu według omawianego tekstu jest „życie dla Niego”, nie dla siebie — inaczej mówiąc — proegzystencja „dla Pana”

Na podstawie 2 Kor 5,15 można zatem powiedzieć, że proegzystencja dla Chrystusa jest darem danym człowiekowi, wysłużonym przez zbawczą ofiarę Jezusa Chrystusa, jest łaską dawania Panu odpowiedzi przez życie „dla Niego” Ten dar ofiarowany jest każdemu człowiekowi, ponieważ Chrystus umarł „za wszystkich” Wszyscy są więc wezwani do egzystencji „dla Pana”

Motywy wydania się Jezusa „za nas” mogła być — i była — Jego miłość ku Ojcu i ku ludziom, dlatego też każde ludzkie życie winno być wyrazem miłości i wdzięczności ku Niemu, odpowiedzią na Jego miłość¹², równocześnie winno być darem dla drugich. Chrystus bowiem po swym zmartwychwstaniu nierozzerwalnie związany jest z Kościołem, który nazwany jest przez Pawła Jego Ciałem eklezjalnym. Wszelki więc czyn wykonany „dla Pana” jest pośrednio wykonany także i „dla drugich”, a przyjęte θλίψεις doczesne mogą być „dopełnieniem udreń Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół” (por. Kol 1,24).

Czytając Listy Pawłowe (m.in. Flp 2,5–11) możemy zauważyć, że proegzystencja Chrystusa dla człowieka (relacja pozioma) wynika z Jego zjednoczenia z Ojcem, z posłuszeństwa woli Ojca — inaczej z życia „dla Ojca”, z proegzystencji „dla Ojca” (relacja pionowa). Ponieważ Chrystus żył „dla Ojca”, dlatego też całkowicie wydał się „dla człowieka” Proegzystencja „dla Pana” człowieka wierzącego jest przez chrzest zakorzeniona w Chrystusowej proegzystencji. Z tej racji proegzystencja człowieka musi mieć odbicie w relacji horyzontalnej — w oddaniu się braciom.

Tekst 2 Kor 5,15 nie mówi wprost o tym, jak ma wyglądać w eonie doczesnym to życie „dla Pana” i — wynikające z niego — życie „dla drugich” 2 Kor 5,15 podaje tylko ogólną zasadę: „nikt z nas nie żyje dla siebie” Pewną wskazówką dla nas jest w. 18 omawianego tekstu: „[Bóg] pojednał nas z sobą przez Chrystusa i zlecił nam posługę jednania” Na podstawie tego zdania można twierdzić, że to, co Bóg zdziałał przez Chrystusa, zostało zlecone wierzącym jako kontynuacja. Chrystus jest więc dla chrześcijan wzorem proegzystującego — tak jak On żył dla Ojca, a tym

¹² Por. H. Langkammer, *Teologia Nowego Testamentu*, t. II, Wrocław 1984, s. 116–117.

samym dla przybranych braci, tak wierni winni żyć „dla Niego” i dla drugiego człowieka.¹³

Także inne wypowiedzi Apostoła naświetlają zasadę życia z 2 Kor 5,15 od strony praktycznej. Np. Kol 3,13 nakazuje „obleczenie się” w serdeczne miłosierdzie, dobroć, pokorę, cichość, cierpliwość, wzajemne znoszenie, wybaczenie, i podaje podstawę takiej postawy: „jak Pan — tak i wy” Nowy status chrześcijanina uzyskany dzięki sakramentowi chrztu pociąga więc za sobą moralny nakaz „oblekania się” w cnoty¹⁴. Wierzący ma więc znosić drugiego człowieka (Kol 3,13), ponieważ w pokorze uznaje go za lepszego od siebie (Flp 2,3), ma wybaczać drugiemu — „jak Pan wybaczył, tak i wy” (Kol 3,13), bo Bóg zlecił odkupionym „posługę jednania” (2 Kor 5,18). Wierzący ma także „przygarniać drugiego” ku chwale Boga (Rz 15,7), przygarnianie to zaś w szczególny sposób ma dotyczyć słabych w wierze (Rz 14,1). Wreszcie wierzący, samą swoją postawą, działaniem ma świadczyć miłość tak, jak Chrystus (Ef 5,5; Ga 2,20)¹⁵

Zakończenie

Podana w 2 Kor 5,15 zasada postępowania chrześcijan, tj. „życie nie dla siebie, lecz dla Pana”, mimo swego — jakby się zdawało — wertykalnego „ukierunkowania”, ma daleko idące konsekwencje na płaszczyźnie horyzontalnej. Na taki wniosek pozwala z jednej strony Pawłowa zasada: „jak Pan, tak i wy”, z drugiej zaś — jego koncepcja Kościoła jako eklezjalnego Ciała Chrystusa (por. 1 Kor 12).

Powtórzyć trzeba zatem, że życie „dla Pana” człowieka wierzącego jest nierozzerwalnie związane z życiem dla innych, a oddanie się chrześcijanina Panu — jeśli jest prawdziwe — ma się wyrażać w jego oddaniu się drugiemu człowiekowi na wzór Pana — „jak Pan” (Kol 3,13).

¹³ Por. A. Nossol, *Chrystologia Karola Bartha*, Lublin 1979, s. 122; H. Schürmann, *Jesu ureigener Tod. Exegetische Besinnungen und Ausblick*, Freiburg 1975, s. 104n.

¹⁴ Por. R.S. Zdziarstek, *Chrystianologia świętego Pawła*, t. I, Kraków 1989, s. 966.

¹⁵ Jezierska, „*Żyjemy dla Pana [] umieramy dla Pana*”, s. 102–103.